

Перська затока на межі

Саудівська Аравія та Емірати відкрито конфліктують через Ємен. Ще одна криза загрожує ще глибшим розколом регіону.

Наприкінці грудня Міністерство закордонних справ Саудівської Аравії в офіційній заяві висловило «розчарування» тим, що Емірати підтримали військовий наступ Південної перехідної ради (*Southern Transitional Council, STC*) в Південному Ємені: «Ми бачимо в цьому загрозу національній безпеці Королівства, а також безпеці та стабільності Республіки Ємен і всього регіону». Сильно сказано.

Самими словами не обійшлося. Саудівська Аравія показала зуби: в південноєменському порті Мукалла було обстріляно два кораблі, які нібито везли з еміратського порту Фуджейра зброю для STC.

Емірати у відповідь оголосили про виведення своїх військ з Південного Ємену і відкинули звинувачення Саудівської Аравії. Передвісником цієї ескалації був військовий наступ STC в Південному Ємені. Опір був незначний, тож сепаратисти швидко просунулися від узбережжя вглиб країни, зайняли стратегічно важливі нафтові родовища Аль-Масіла і місто Сеюн, витіснивши місцеві племінні сили та підрозділи, підпорядковані визнаному світом уряду країни. За кілька днів STC дійшла до кордону з Оманом і взяла під контроль сусідню провінцію Аль-Махра. Тоді почалися бої між STC і силами місцевого підрозділу *Homeland Shield* під керівництвом губернатора Гадрмауту, який отримав повітряну підтримку від Саудівської Аравії.

Така відкрита, з чіткими звинуваченнями, конфронтація між Саудівською Аравією та Еміратами – зміна парадигми. Суть конфлікту полягає в протилежних поглядах на політичне майбутнє Ємену: в той час як Саудівській Аравії він потрібен як об'єднана, централізована держава, Емірати підтримують (через STC) децентралізовані або автономні структури на півдні. Зараз вони контролюють за допомогою STC великі частини Південного Ємену, створили бази на узбережжі та на островах Сокотра і Маюн і розширили свою морську мережу. Південний Ємен у такий спосіб набуває великого геостратегічного значення для ОАЕ, оскільки

гарантує доступ до Червоного моря – одного з найважливіших торговельних шляхів світу. Однак для Саудівської Аравії просування STC становить загрозу. Багатий на нафту Гадремаут межує безпосередньо з саудівською територією і править за буферну зону, тому присутність там STC Ер-Ріад розглядає як загрозу своїй безпеці. Водночас королівство прагне мати доступ до важливих торговельних і транспортних коридорів, відкидаючи монополію Еміратів в морській логістиці.

В той час як Ер-Ріад робить ставку на політику дипломатичного врегулювання та компромісу, Емірати не гребують розширенням своєї мережі впливу

При цьому дедалі більш запекла конкуренція між Саудівською Аравією та ОАЕ не обмежується Єменом, а проявляється також в Сирії, Судані й на Африканському Розі. В той час як Ер-Ріад робить ставку на політику дипломатичного врегулювання та компромісу, Емірати не гребують розширенням своєї мережі впливу шляхом підтримки недержавних сил і дезінтеграції регіонів. Їхня політика базується на опортунізмі, в рамках якого певні групи, такі як STC або *Rapid Support Forces* в Судані, отримують підтримку, якщо наразі служать інтересам Еміратів.

Саудівська Аравія діє інакше: саудівське керівництво мусить більше, ніж еміратське, зважати на інтереси та вимоги власного населення, а також відіграє провідну роль в релігійній сфері, будучи «стражем обох святих місць», Мекки та Медини. Ер-Ріад взагалі зазвичай діє реактивно, роблячи ставку на домовленості, деескалацію та консенсус. Для цього він навіть готовий тісніше співпрацювати з суперниками, такими як Іран і Туреччина, про що свідчить відновлення дипломатичних відносин з Тегераном в березні 2023 року.

Війна в Газі ще більше загострила цю дихотомію інтересів. В той час як Саудівська Аравія після руйнівного нападу Хамасу на Ізраїль 7 жовтня 2023 року жорстко критикує ізраїльський уряд і поки відмовляється від нормалізації відносин з Ізраїлем, ОАЕ не скасували підписану в 2020 році Авраамську угоду. Аргументують прагматично: дипломатичні відносини з Ізраїлем – єдиний спосіб надавати гуманітарну допомогу Газі. Крім того, Емірати мають вигоду від торговельних відносин з ізраїльськими компаніями, які після 2020 року стали тільки інтенсивнішими. В Ємені відносини з Ізраїлем також мають значення, зокрема, STC оголосили, що, якщо доб'ються незалежності Південного Ємену, визнають Ізраїль як

державу. Розрахунок простий: політична підтримка з боку Вашингтона – і допомога від Абу-Дабі. Саудівська Аравія вважає, що подібні заяви перешкоджають створенню Палестинської держави (яке розглядається як обов'язок на дипломатичному рівні). Водночас дискусія про відносини з Ізраїлем поширюється на Східну Африку, зокрема на Сомаліленд. Визнання Сомаліленду Ізраїлем в грудні 2025 року викликало критику з боку Саудівської Аравії, яка боїться опинитися в ще тіснішому оточенні проізраїльських сил, якщо ті з'являться в Ємені або в Східній Африці. Емірати ж Ізраїль за це рішення не осудили. Врешті, вони вважають Сомаліленд, точніше, порт Бербера важливим вузлом своєї морської мережі.

Проте тривала сварка між двома найсильнішими монархіями Перської затоки нікому не на користь. Одна з головних причин – їхні економічні амбіції. Тільки якщо Саудівській Аравії та ОАЕ вдасться перетворитися з нафтових рентних економік на центри передових технологій майбутнього, вони зможуть надовго зберегти політичну легітимність.

Нестабільність в регіоні дуже шкодить цій стратегічній меті. Саудівська Аравія, зокрема, має запропонувати своєму молодому населенню надійні перспективи. Обидві держави вже давно усвідомлюють, що, хоча вони й досі отримують вигоду від продажу нафти, в майбутньому це не буде актуально. Локальні події, такі як усунення американськими військовими від влади венесуельського автократа Ніколаса Мадуро, також серйозно вплинуть на світове виробництво нафти і, отже, на країни Перської затоки. Так, Трамп заявив, що венесуельські родовища нафти, найбільші в світі, будуть відкриті для американських компаній, що може в середньостроковій перспективі зменшити залежність США від арабських енергоносіїв. Тож Саудівській Аравії та ОАЕ треба диверсифікувати мережі, щоб і далі продавати свою нафту й водночас реформувати економіку. Відкрита ворожнеча зруйнує цю перспективу.

Після ескалації в Південному Ємені, здається, стало спокійніше. Саудівська Аравія оголосила про скликання конференції з питання майбутнього Південного Ємену. На неї навіть запросять і STC, і ОАЕ. Але це аж ніяк не кінець конфлікту: взаємна недовіра глибока, а дискурс наразі визначають націоналістичні та поляризуючі наративи. Саудівська Аравія повинна змиритися з тим, що Ємен, її «задній двір», знову піддається випробуванню. До того ж STC оголосили про намір за два наступні роки провести референдум про незалежність Південної Аравії.

Саудівської Аравії, стає дедалі ймовірнішим. Складні внутрішньоєменські конфлікти й досі не вирішено: STC прагне незалежності, а міжнародно визнаний уряд перебуває в глухому куті, де зовнішні та внутрішні відцентрові сили можуть остаточно розчавити його. Що ж до хуситів, вони розглядають нинішню ситуацію і як шанс, і як ризик. З одного боку, вони сподіваються, що бої на півдні зміцнять їхні позиції на фоні слабкості суперників. Так, хусити представили наступ STC як доказ того, що за підтримки ОАЕ південь зазнає розгрому й розвернеться до Ізраїлю. Ця інтерпретація знаходить відгук на півночі Ємену, де існує особливо сильний страх перед територіальним роздробленням і масовим вигнанням північних єменців з півдня. З іншого боку, хусити побоюються, що посилений STC становитиме військову загрозу для них самих і що прибуткові контрабандні маршрути через Гадремаут будуть краще контролюватися.

Саудівська Аравія та ОАЕ на стратегічному роздоріжжі: вони зможуть позиціонувати себе як гаранти стабільності кризового регіону, якщо досягнуть балансу інтересів і вступлять в чесний діалог. Але для цього їм потрібне спільне бачення загрози та конструктивна розмова про межі співпраці в Ємені і за його межами. Якщо вдасться, вони підтвердять своє звання головних центрів тяжіння на Близькому Сході. Якщо ні – буде ще одна криза, яка загрожує ще глибшим розколом регіону.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Себастьян Зонс

Д-р Себастьян Зонс (Sebastian Sons) – кандидат наук у галузі ісламознавства, працює в науково-дослідному інституті CARPO (Центр прикладних досліджень у партнерстві зі Сходом), що займається вивченням арабських монархій Перської затоки.

